

לא שייך לומר כן דיש באחד מהם איסור דאורייתא בלאו תערובת בשר בחלב מש"ה הוי בשר בחלב שלו עכ"פ לא גריע משאר איסור בלוע ואין בו משום ראוי להתכבד". וצ"ע.

דין חענ"ן בתערובת יבש ביבש

הראשונים דנו בראיית רבינו אפרים דל"א חענ"ן בשאר איסורים, מהא דתנן אין המדומע חוזר ומדמע, וכתבו לדחות דל"א חענ"ן בתערובת יבש ביבש, דיש לחלק בין דבר יבש לדבר הנאסר ע"י בליעה. ובאמת להסוברים דיסוד דין חענ"ן בשאר איסורים הוא מחמת דין "נהפך" האמור בדין טעם כעיקר, א"כ פשוט דבתערובת של יבש ל"א חענ"ן, ואף דלגבי מין במינו אמרי' חענ"ן, זה רק משום גזירה אטו מין בשאינו מינו, אבל בתערובת יבש הרי אין שום נתינת טעם ול"א חענ"ן.

אמנם הרמב"ן בתו"ד מציע לומר דבאמת הדבר תלוי בפלוג', וז"ל: "הא דאמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה. איכא דקשיא ליה הא דתנן במסכת תמורה אין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון ואין המחומץ חוזר ומחמץ אלא לפי חשבון ואין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון וכו' וניחא ליה שאני מדמע ומחמץ שהוא ביבש ואין אומרינן חתיכה עצמה נעשת נבילה אלא באיסור לח או בבלוע, ומים שאובין קולא דרבנן היא וכו' ושוב מצאתי במסכת מקואות בפ"ג דפליגי רבנן אמתני' דתמורה דאין המים השאובין פוסלין אלא לפי חשבון, דתנן התם וכו' שמעינן מינה דמים פסולי' לר' יהושע אינן פוסלין אלא לפי חשבון, ולרבנן כולן נעשין שאובין ופוסלין,

ופסק הרמב"ם ז"ל נמי כרבנן וכן פסק חתיכה עצמה נעשית נבילה, וש"מ דכולה מילתא פלוגתא היא בין בלח בין ביבש בין בחתיכה".

והצ"ע בכל זה, דהראשונים לא הביאו ראיה מהמשנה של גיד וכו' דאיירי' בה, דהנה תני במתני': "גיד הנשה שנתבשל עם הגידים בזמן שמכירו בנותן טעם ואם לאו כולן אסורין והרוטב בנותן טעם וכן חתיכה של נבילה וכן חתיכה של דג טמא שנתבשלה עם החתיכות בזמן שמכירין בנותן טעם ואם לאו כולן אסורות והרוטב בנותן טעם", ומקשינן בגמ' על הגיד ועל החתיכה למה לא יבטלו ברובא, ומתצי' דגיד אינו בטל ברוב כי הוי בריה, וחתיכה היא ראויה להתכבד וכו' ואינה בטילה ברוב. וא"כ יש לפנינו תערובת של גידין או חתיכות וכולן באיסור קיימי משום דאין שם ביטול ברוב, ואי נימא דאמרי' חענ"ן על יבש ביבש, א"כ צריך להיות שיעור ברוטב כנגד כל הגידין והחתיכות, ובודאי מבואר במשנה לא כך. וצ"ע למה הראשונים לא דנו ממשנה זו. (ואמנם הדבר תלוי בפלוג' הפוסקים האם אמרי' חענ"ן לגבי איסור דדרבנן, ואולי גם יש לחלק בין איסור דרבנן להיכא דהאיסור מדאו' ורק מדרבנן אינו בטל ברוב).

ואולי י"ל בזה דבר חדש, דהנה הנידון לומר חענ"ן גם על יבש ביבש ע"כ מורה שאין כאן הגדרה בהל' טעם כעיקר ונהפך וכו', אלא סברא בפנ"ע היא בכל תערובת שאסור לאכול את כולה מחמת האיסור המעורב בה, דגדר האיסור הוא דההיתר נמי נהפך לאיסור. דהנה עיקר היסוד של ביטול ברוב הוא בהיות כל התערובת כיחידה אחת, וצריך לפסוק על כולה איסור או היתר, ובזה אמרי' אחרי רבים להטות להגדיר הכל כפי הרוב, (וכלשון הרשב"א בתוה"ב: "כל שאין אתה יכול לברור דבר מתוך דבר אלו היית אוסר הרוב מפני המיעוט נמצא שאין המיעוט בטל", ושם כד, א כ"כ ביתר ביאור: "שאין דבר מצטרף לבטל את האיסור אלא מה שנכנס בספק מחמת האיסור

הערות בעניני חתיכה עצמה נעשית נבילה

ריא

דכלפי שהאיסור מכניסו בספק מתעורר הוא לבטל, מה שאינו נכנס בספק איסור מחמת האיסור מה לו להצטרף עם אחר לבטל את האיסור וכו' שאין ראוי להצטרף אלא הנכנס בספק"), אבל בגוונא דליכא רוב ומיעוט וכגון דאיכא מחצה על מחצה, או שאין דין ביטול ברוב מאיזה טעם, א"כ חוזר הכל להיות מוגדר כפי האיסור המעורב בו, ולכן אם אמרי' חענ"ן אז חוזר ומדמע לפי חשבון וכו'.

והנה מצינו ברא"ש (סי' לז) שהאריך להוכיח דעל אף שבביטול ברוב מותר לאכול הכל כי האיסור נהפך להיתר, מ"מ אם נתרבה שיעור האיסור הר"ז חוזר וניעור, והביא ראיה שם עוד "דאפי' לקולא אמרינן מצא מין את מינו וניעור וכו' ואע"פ דמעיקרא נאסרו הואיל וחזרו והותירו בטחינה שמצא הנתותר את מינו הנאסר וניעור מאיסורו מצטרף עמו והותר הכל, כל שכן שהאיסור מצא מין את מינו המותר וניעור מהיתירו ונצטרף עמו ואוסרין ההיתר", וצ"ע מהיכ"ת לומר שיישאר באיסורו, ומה זה נוגע להיתר שחל ע"י ביטול ברוב למילף מיניה בק"ו. (ובמקור הדברים בתש' מהר"ם הנד' ברשב"א ח"א סי' תשל ובמיוחסות סי' קפב הק' כן על דבריו ותירצם, אבל הרא"ש לכאורה לא נחית לזה). וע"כ דהרא"ש הבין דאע"ג דאליבא דאמת ל"א חענ"ן ביבש ביבש מ"מ ודאי גדר הדין הוא שהכל נאסר, והיה ראוי להיות גם שיישאר באיסורו, ואעפ"כ אמרי' חוזר וניעור, ומינה איכא למילף דבנתרבה האיסור נמי אמרי' חוזר וניעור ופקע ההיתר. וא"כ זהו הצד שדנו בו הראשונים למימר חענ"ן גבי יבש יבש, (ועכ"פ מדרבנן), דכל ההיתר נאסר כי בע"כ לכל התערובת יש דין אחד, ול"א חוזר וניעור אפי' אם נתרבה ההיתר אא"כ נתרבה כנגד כולו.

וא"כ י"ל בזה דבר חדש, דהנה בהא דבריה אינה בטילה וכן חהר"ל ושאר דברים חשובים דלא בטלי, (ובפשטות זה רק מדרבנן), נראה דהגדר

האוצר ♦ סיון ה'תשע"ז

בזה הוא דהני דברים חשובים צריכים להיות נידונים בפנ"ע, ומה"ט לא חייל בהו ההיתר של רוב התערובת כי יש להם חשיבות בפנ"ע ולא מוגדרים רק כחלק אחד מיחידת התערובת. וכבר עמדו בזה האחרו' לגבי לש' הר"מ גבי גיד ד"אם אינו מכירו הכל אסור מפני שהוא בריה בפני עצמו הרי הוא חשוב ואוסר בכל שהוא". וא"כ י"ל דכפי השיעור שהגיד והחתיכה עומדים בפנ"ע ולא חל בהו דין הרוב, ה"ה דלא חל על ידם בכל ההיתר דין חענ"ן, כי כמו שהם לא נגדרים כהיתר ע"פ רוב התערובת, כך גם התערובת אינה נגדרת לאיסור מחמתם, כי אדרבה אם נגדיר את כל התערובת כיחידה אחת הכוללת את הגיד והחתיכה הרי אדרבה הכל יהיה מותר, וכל צד האיסור בזה הוא מחמת שהגיד והחתיכה עומדים בפנ"ע. ולכן הראשונים לא הביאו מהאי מתני' מקור ברור להא דל"א חענ"ן גבי יבש ביבש.

